

Evaluatie centrale zorgverlener Zaanstad

jongeren op
gezond gewicht

ZNSTD

Zaanstreek-Waterland

Bij veel kinderen met obesitas is meer aan de hand dan ernstig overgewicht. Vaak maken ze deel uit van gezinnen die te maken hebben met complexe problemen. Voor hen is langdurige begeleiding en maatwerk een betere oplossing dan slechts te focussen op de aanpak van obesitas. Deze begeleiding wordt gedaan door de centrale zorgverlener. Hoe wordt doorverwezen en wat is het effect van deze spin in het web?

Sinds januari 2017 voert de gemeente Zaanstad samen met GGD Zaanstreek-Waterland een proef uit met de inzet van centrale zorgverleners. Hiervoor sloot Zaanstad aan bij de landelijke proeftuin Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas. De ketenaanpak heeft geleid tot stedelijke werkafspraken die zijn vastgelegd in het stroomschema overgewicht en verwijsafspraken voor jeugdartsen, huisartsen en kinderartsen.

In de Zaanse focuswijken zijn dankzij subsidie van FNO Zorg voor kansen gezondheidsnetwerken opgezet om de ketenaanpak vorm te geven en de rol van de centrale zorgverleners te concretiseren. De verschillende professionals in de gezondheidsnetwerken (zorg, sport, welzijn, onderwijs) verwijzen kinderen met obesitas en hun ouders door naar de centrale zorgverleners. Zij zijn het aanspreekpunt voor gezin en professionals in de integrale aanpak.

Werkwijze

In Zaanstad zijn vijf centrale zorgverleners geschoold. Zij werken in totaal 42 uur per week. Sinds de start begin 2017, zijn bijna 300 gezinnen in beeld bij de centrale zorgverleners. De eerste trajecten zijn afgerond.

In deze tussenevaluatie leest u meer over de inzet en aanpak van de centrale zorgverleners in de periode januari 2017 t/m juni 2019.

5 zorgverleners

42 uur per
week

300 gezinnen

Centrale zorgverleners zijn jeugdverpleegkundigen of pedagogisch adviseurs in dienst bij GGD Zaanstreek-Waterland, gespecialiseerd in de aanpak van overgewicht. De centrale zorgverleners zijn opgeleid voor hun nieuwe rol, ze hebben extra kennis opgedaan over de onderliggende factoren van overgewicht en obesitas en de invloed van het systeem binnen en om het gezin.

Ook hebben zij geleerd om vanuit een positieve, gelijkwaardige insteek overgewicht bespreekbaar te maken bij ouders die meestal gebukt gaan onder verschillende problemen. De centrale zorgverleners zijn het aanspreekpunt voor gezin en professionals binnen de integrale aanpak. Zij behandelen niet zelf, maar coachen ouder & kind, verwijzen door naar aanbieders in het netwerk en coördineren de ondersteuning en zorg.

"Ik werd bewuster, met kleine dingen. Ik vond al vanaf het eerste moment de gesprekken met haar heel prettig. Ik denk door hoe zij is. Zij geeft een heel warm prettig gevoel. En ze veroordeelt je niet. En dat is heel belangrijk. Dat heb ik ook tegen haar gezegd tijdens het eerste gesprek. Dat ik het een heel fijn gesprek vond. Ik voelde me begrepen. Dat er naar mij geluisterd werd."

Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht

Van smalle blik naar brede basis

Duurzame gedragsverandering lukt alleen als de ondersteuning zich richt op onderliggende factoren en het systeem in en om het gezin. De centrale zorgverleners kijken daarom verder dan de kilo's en de leefstijl: Wie zijn jullie? Wat willen jullie? Wat kan jullie helpen? Ze onderzoeken wat de achterliggende oorzaak van de gewichtstoename is en wat belemmerende factoren zijn om gezonder te leven. Binnen de brede anamnese komen zo vanzelf ook andere thema's aan de orde; armoede, stress, opvoedingsproblemen, echtscheiding. Deze brede problematiek én de wens van het gezin, zijn bepalend voor het vervolgtraject. Vaak is alleen inzet op leefstijl niet voldoende en is expertise van professionals uit het sociale domein wenselijk.

'Spin in het web' in gezondheidsnetwerken

Naast gezinsondersteuners zijn de centrale zorgverleners voor andere professionals het eerste aanspreekpunt voor vragen of verwijzing rondom overgewicht. Zij zijn op dit thema dus de

'spin in het web' in de gezondheidsnetwerken van Zaanstad. Bij de aanpak van problemen binnen de gezinnen, betrekken de centrale zorgverleners partners en hulpverleners in de wijk. Tijdens het proces coördineren de centrale zorgverleners het contact met de eventueel betrokkenen professional(s) en het gezin totdat de doelen bereikt zijn.

"Ik kreeg heel veel energie van het gesprek met haar. Ik dacht, we gaan aan de slag en echt wat doen met die tips en kijken of het werkt."

"Zij geeft mij zelfvertrouwen. Als zij met mij praat zit ik er niet meer mee. Want zij praat zo lief. Ik zal het zo zeggen, zij staat achter ons. Ze zegt, denk er maar niet aan. Het komt allemaal goed. Ze helpt met alles."

Professionals over de rol van centrale zorgverlener

Professionals zeggen blij te zijn met de komst van de centrale zorgverleners.

Kinderarts Anita Karperien: "Sinds we in de Zaanstreek centrale zorgverleners hebben, is dat voor ons eigenlijk een opluchting. Het betekent dat we kinderen met overgewicht echt iets te bieden hebben. De centrale zorgverlener heeft veel meer zicht op de thuissituatie en kan veel beter inventariseren wat nodig is voor een specifiek gezin".

Huisarts Hanneke Verlinden: "We signaleren veel. Maar het ontbreekt ons aan tijd en mogelijkheden om hulp te bieden. Dat doet de centrale zorgverlener wel."

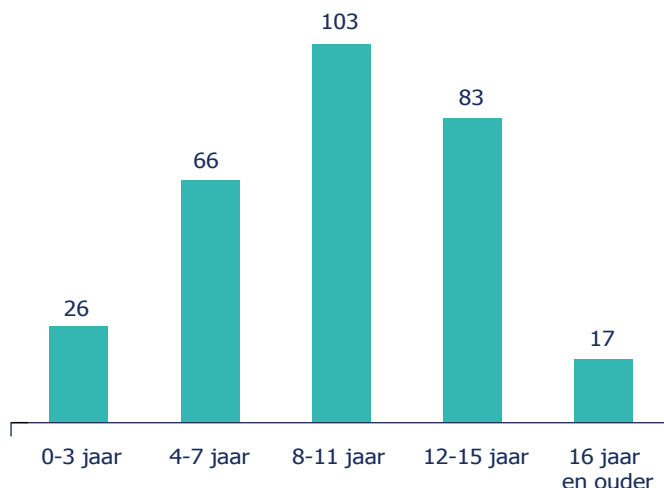
Op wie richten centrale zorgverleners zich? (Doelgroep)

De centrale zorgverleners houden sinds de start van de pilot in 2017 een aantal gegevens bij over de gezinnen die ze begeleiden. Bijvoorbeeld door wie de gezinnen zijn doorverwezen, hoeveel contactmomenten er zijn, wat de aard van de contacten is geweest, of het gezin verder is doorverwezen en of de doelen zijn behaald. De centrale zorgverlener (CZV) richt zich op kinderen met obesitas en gezinnen met multiproblematiek zoals armoede, stress binnen het gezin, laag verstandelijk beperkte ouder.

Eerste contact meestal tussen 8 en 11 jaar

Tussen januari 2017 en juni 2019 hebben 299 kinderen/ouders contact gehad met een centrale zorgverlener. De gemiddelde leeftijd van de kinderen bij het eerste contact was 10,2 jaar. Voor deze cijfers is uitgegaan van de leeftijd van het kind dat in eerste instantie is aangemeld.

Aantal kinderen begeleid door de CZV per leeftijdsgroep: (jan 2017 t/m juni 2019)

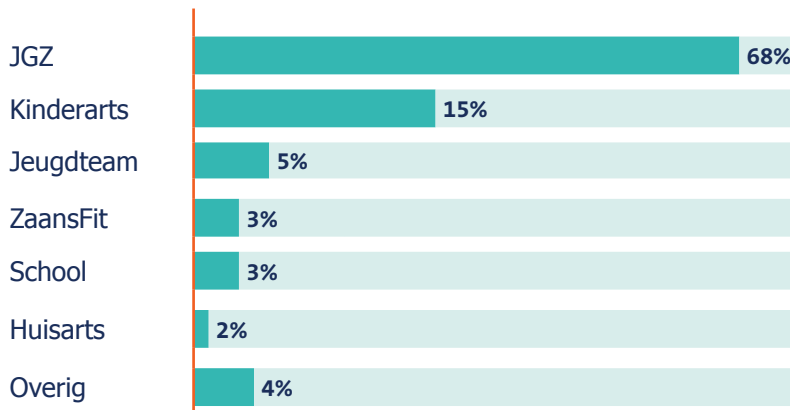
Wie verwijst naar de centrale zorgverlener?

Meeste verwijzingen via Jeugdgezondheid

De meeste gezinnen zijn binnen gekomen via de Jeugdgezondheid van de GGD (JGZ, 68%). 15% via de kinderarts, 5% jeugdteam, 3% ZaansFit, 3% school en 2% huisarts. 4% van de kinderen komt op een andere manier bij de centrale zorgverlener. Hier wordt veelal genoemd: initiatief van ouders zelf.

Hoe komen kinderen bij de centrale zorgverlener?

Percentage (jan 2017 t/m juni 2019)

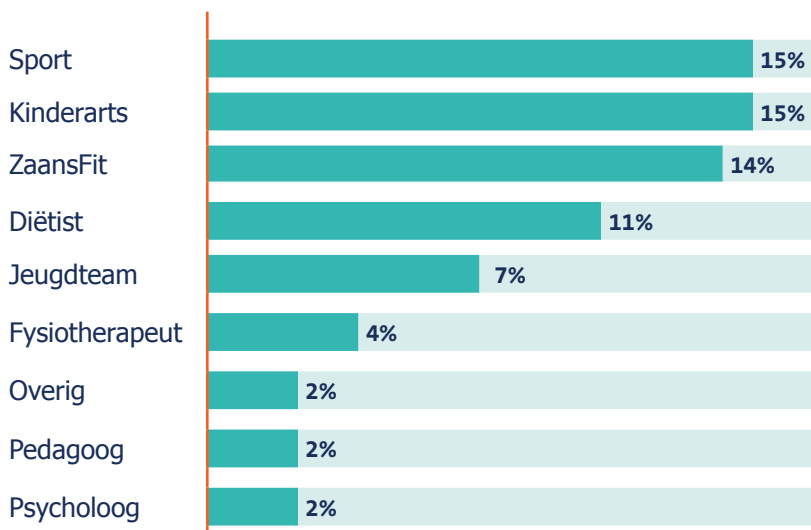
Naar wie verwijzen CZV de gezinnen door?

Doorverwijzingen naar andere professionals en sport

Er is 212 keer doorverwezen door de centrale zorgverleners. Alleen doorverwijzingen van de kinderen zijn geregistreerd. Doorverwijzing van ouders naar sociale wijkteams, bijvoorbeeld voor schuldhulpverlening, zijn niet geregistreerd. In sommige gevallen gaat het om meer dan 1 doorverwijzing per kind. De meeste doorverwijzingen gingen naar: kinderarts (15%), sport (15%), cursus ZaansFit (14%) en diëtist (11%).

Percentage zorgverlener waar de CZV naartoe doorverwijst

(jan 2017 t/m juni 2019)

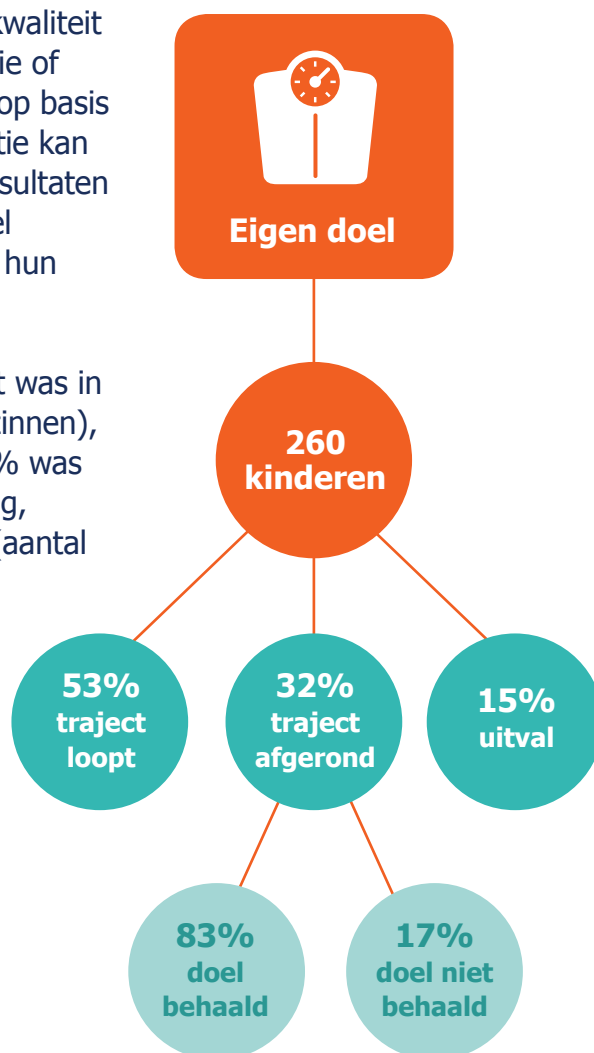
Rol kinderarts

44 kinderen zijn doorverwezen naar een kinderarts. De kinderarts kan onderzoeken of er onderliggende medische of genetische oorzaken zijn en of er sprake is van meetbare gezondheidsrisico's zoals leververvetting of hoge bloeddruk. De kinderarts deelt bevindingen met de centrale zorgverlener en de huisarts.

Doel van de ondersteuning van gezinnen is een betere kwaliteit van leven van kinderen en op de lange termijn stabilisatie of afname in gewicht. Elk gezin formuleert een eigen doel op basis waarvan het actieplan wordt ontwikkeld. In deze evaluatie kan nog geen uitspraak worden gedaan over de behaalde resultaten op kwaliteit van leven en gewicht. Wel is bekend hoeveel gezinnen het traject hebben afgerond en in hoeverre zij hun zelf geformuleerde doelen hebben behaald.

Van 260 kinderen is bekend wat de status van het traject was in juni 2019. Voor 53% was het traject nog bezig (138 gezinnen), voor 32% was het traject afgerond (83 gezinnen) en 15% was uitgevallen (39 gezinnen). Redenen voor uitval: verhuizing, niet meer willen of kunnen. Van de afgeronde trajecten (aantal 83) is voor 64% van de gezinnen aangegeven dat de gestelde doelen zijn behaald. De gezinnen bepalen aan het eind van het traject samen met de centrale zorgverlener in welke mate de doelen zijn behaald. De tabel wordt op de volgende pagina weergegeven.

Doelen die het meest worden gesteld aan het begin van het traject zijn: fitter worden, (in clubverband) gaan sporten, gewicht stabiel houden, gezonde keuzes kunnen maken, meer zelfvertrouwen krijgen.

"Wat zij goed doet is er niet bovenop zitten, wel contact zoeken en houden maar niet dwingend. Ze laat me meer in mijn waarde. Ze heeft mij gezegd dat ik op de juiste weg ben en dat heeft mij veel kracht gegeven. Bij haar heb ik het gevoel dat er naar mij geluisterd wordt en dat zij mij niet (be)oordeelt, van "oh jij hebt ook overgewicht of zij heeft echt totaal geen idee van voeding". Ik vind het belangrijk dat mensen goed luisteren."

"Ik vind dit perfect. Want ik weet als ik een vraag heb en een app stuur, dat ik dezelfde dag antwoord krijg. En als ik een afspraak wil, dan kan dat. Maar dat heb ik ook meteen aan het begin duidelijk gemaakt. Want ze vroeg, wat verwacht je? Ik verwacht tips en daar ga ik gewoon mee aan de slag. Ik wil niet elke week iemand over de vloer, daar heb ik echt geen zin in".

Percentage van de gezinnen dat zijn doel behaald heeft (van de trajecten die zijn afgerond)

Ouders tevreden over begeleiding door centrale zorgverlener

Eind 2018 zijn dertien ouders bevestigd die met hun kinderen zijn begeleid door een centrale zorgverlener. Deze interviews werden gehouden in de vorm van een client journey door Pharos (expertisecentrum op het gebied van gezondheidsverschillen). Alle ouders, partners en kinderen die werden bevestigd, zijn zeer tevreden over de hulp en ondersteuning die ze krijgen van hun centrale zorgverlener. Samengevat vindt men deze begeleiding heel prettig en behulpzaam. Het is blijkbaar precies waar deze ouders behoefte aan hebben. Ze beschrijven de centrale zorgverlener als een prettige professional die hen aanmoedigt, meeleeft, geruststelt en hen voorziet van goede tips en informatie-op-maat, waarmee ze direct aan de slag kunnen.

Gevraagd naar de verwachtingen van de hulp en ondersteuning door de centrale zorgverlener in de toekomst, geven ouders aan dat ze hopen dat de centrale zorgverlener voor hen beschikbaar blijft voor vragen of hulp, ook in de verre toekomst. Tegelijkertijd verwachten ze dat de centrale zorgverlener hen aanmoedigt om zelfstandig aan de slag te gaan en bezig te blijven met het werken aan een gezond gewicht. Voor één ouder heeft de begeleiding niet geheel gewerkt zoals gehoopt. Deze ouder geeft aan dat de tips en informatie nuttig zijn, maar dat het toch snel verwatert zodat het gezin weer in het 'oude' gedrag terug valt. Een andere ouder ervaart eveneens het terugvallen in ongezond gedrag, ondanks de begeleiding en het bezig zijn met een gezonde leefstijl.

Waar de ouders met name tevreden over zijn:

- Informatie over slapen;
- dat er niet (per se) wordt ingezet op afvallen;
- gerichte haalbare voedingsadviezen (vermijden suikerhoudende dranken, verhouding groente bij avondeten);
- de positieve en motiverende houding van de centrale zorgverlener.

Samengevat

De doorverwijzing naar de centrale zorgverleners is goed op gang gekomen binnen de gezondheidsnetwerken en Zaanstad breed. Dit is mede het effect van fijnmazige en proactieve communicatie in de gezondheidsnetwerken, trainingen, inspiratiebijeenkomsten, de nieuwsbrieven en de website. Sinds de start begin 2017 zijn 300 gezinnen in beeld bij de centrale zorgverleners. De eerste gezinnen zijn 'uitgestroomd'. Doelen worden in het overgrote deel van de gevallen gehaald. De uitval tijdens het traject is relatief laag (15%).

Ouders vinden de begeleiding door de centrale zorgverlener heel prettig en behulpzaam. Het lijkt precies dat waar deze ouders behoefte aan hebben. Ze beschrijven de centrale zorgverlener als een prettige professional die hen aanmoedigt, meeleeft, geruststelt en hen voorziet van goede tips en informatie die aansluit. Ook professionals zijn tevreden over de centrale zorgverlener, doordat deze de tijd en de mogelijkheden heeft om de onderliggende problematiek aan te pakken.

Hoe verder?

Deze tussenevaluatie biedt enig inzicht in de rol en inzet van de centrale zorgverleners. Als er meer trajecten zijn afgerond kan de eindrapportage worden opgemaakt met daarbij de behaalde effecten op gezondheid (BMI). Ook hebben we dan een beter beeld van de variatie in tijdsduur per gezin. Aanpassingen in de registratie zijn nodig om meer inzicht te krijgen in welke brede problematiek er speelt (taal, armoede, echtscheiding), wat de rol is van de sociale wijkteams en jeugdteams en hoe het welzijn / de kwaliteit van leven van kinderen verandert. Hiervoor worden per 2020 aanpassingen in de registratie gedaan.

Het is belangrijk om kinderen op jonge leeftijd te begeleiden naar een gezonde leefstijl en gezond gewicht. De gemiddelde leeftijd van kinderen die worden begeleid door de centrale zorgverleners ligt rond de 10 jaar. Daarom willen we dat professionals uit de netwerken gezinnen met multi problemen eerder doorverwijzen naar de centrale zorgverlener. Daarnaast onderzoeken we of centrale zorgverleners ingezet kunnen worden voor andere thema's. Deze ambities sluiten goed aan bij de aanpak Kansrijke start in Zaanstad.

Colofon

Uitgave: GGD Zaanstreek-Waterland 2019, in opdracht van JOGG-Zaanstad
Auteurs: Cora Knol, Monique Heemskerk, Annelijn de Ligt en Martine Mulder
Met dank aan: FNO Zorg voor kansen
Website: www.joggzaanstad.nl
Mailadres: info@joggzaanstad.nl
Bronnen: registratie centrale zorgverleners, evaluaties Gezond Gewicht Kansrijk Zaanstad, onderzoek Pharos - klantreizen

Overname van gegevens is toegestaan, mits voorzien van de volgende bronvermelding:
Evaluatie centrale zorgverlener Zaanstad. GGD Zaanstreek Waterland, december 2019